

Hüseyn Əfəndi "...Mən qərib". 2006-cı ildə "Vektor" Nəşrlər Evi tərəfindən buraxılmış Hüseyn Əfəndinin (Əfəndiyev Hüseyn Vəli oğlunun) şeirləri və publisistikasından ibarət olan kitabı bu adla işıq üzünə görüb. 2004-cü ilin 21 dekabrında qəflətən ürək tutmasından dünyasını vaxtsız dəyişən Hüseyn Əfəndinin şeirlərində həssas bir qəlbın kövrək titrəyişləri hiss olunduğu kimi, publisistik yazılarında da torpaq,

dolu bir igitə bənzətmiş, bənövşəni utancaq, boynunu burmuş həyalı gözəl kimi təqdim etmişdir. "Çay daşları yollarına döşənər" misrasında yenə çay(laq) daşları metaforik olaraq dağ çayının qəzəbinin qarşısını almaq üçün ayağına döşənər - minnətçi düşər, ancaq hirsindən gözüqızmış dəliqanlı kimi dağ çayı heç nəyə məhəl qoymadan ayağına minnətçi düşən çay daşlarının üstündən ayaqlayıb keçər.

## HÜSEYN ƏFƏNDİNİN POETİK RUHU

vətən, xalq təəssübü çəkən bir vətəndaş-ziyalının həyəcan dolu səsinə-harayını eşidirik. Hüseyn Əfəndinin 2004-cü ildə nəşr olunmuş "Domino" adlı bədii publisistikasını - hekayələrini də oxuyanda, şeirlər və publisistikasından ibarət "...Mən qərib" kitabını oxuyanda da onun yaradıcılığından olduqca kövrək, incə qəlbə, həssas duyğuya, iti düşüncə və geniş müşahidə aparmaq qabiliyyətinə malik olan bir vətənpərvər insanın nurani siması canlanıb nəzərimdə. Çox heyf-sil-ənmişəm belə bir insanın həyatdan nakam gedişinə. Düşünmüşəm ki, yaşasaydı, hələ çox dəyərli sənət inciləri yazıb-yaradacaqdı. Birdən də özlüyümdə bu fikrə gəlirəm ki, axı bu cür cəmiyyət hadisələrinə qarşı həssas olub, onu öz yaradıcılığında əks etdirən bir qələm adamının zərif ürəyi bu ağrı-acılara tab gətirməyib çatlayardı, çox yaşaya bilməzdi. Elə həmkəndlisi olan rəhmətlik şair Çərkəz Məcid də belə olmadımı? Axı bu yazılanlar həssas, incə bir qəlbədən, düşüncə mərkəzi olan beyindən süzülüb gəlibsə, onun sahibinin içindən nələr gəlib-keçdiyini, hansı mənəvi məşəqqətlər çəkdiyini anlamaq mümkündür.

Sən dəlisən, a dağ çayı, döşə nə?

Bir az yavaş, bənövşələr üşənər.

Çay daşları yollarına döşənər,

Ayaqlayıb, tapdalayıb keçərsən.

Hamımızın hər yaz ağzı sellənib - daşdığını gördüyümüz dağ çayına xitabən yazdığı bu misralar təbiətin həmin mənzərəsini gözümüz önündə canlandırır. Bu mənzərənin poetik biçimi ondadır ki, şair sözlə təbiətin canlı rəsmini çəkmiş, duyğulanmalarının bədii-poetik ifadəsini yetərincə verməyi bacarmışdır. Eyni zamanda Hüseyn Əfəndi burada dağ çayını da, bənövşəni də, döşüçməni də, çaylaq daşlarını da ayırtılıqda və həm də bütöv bir kompleks şəkildə bu bəndə gətirmiş, göz önündə real bir təbiət mənzərəsinin bədii tablosunu yaratmışdır. Bu misraların mənə baxımından üst layında gözəl peyzaj yaradan sənətkar alt layında da poeziyanın tələbləri çərçivəsində metaforik olaraq təşxisləndirmə yolu ilə sosial aləmin proyeksiyasını vermişdir. Belə ki, dağ çayını metaforik olaraq "dəlisən" deyə dəli-

Cığırını itirərsən selində,

Azıb qallam dumanların əlində.

İlk sevgi tək ömrün gödək sənində,

Axır bir gün xatirəyə köçərsən.

Bu bənddə dağ çayını ömrü gödək olan ilk sevgi ilə müqayisə edir, bununla sanki dağ çayının dəliqanlılığında da ilk sevginin saflığı kimi bir saflıq, bəlkə də sadələşməlik olduğunu demək istəyir. Adətən ilk sevgilər uğursuz və ömrügödək olur, ancaq ömür boyu ilk sevginin ürəkdə qoyduğu iz silinməz bir xatirəyə dönüb yaşayır.

Sözlərimdən gəl incimə, dağ çayı,

Bu dağların dəli oğlu, ağ çayı.

Bilərsənmi, tez qurtarır qar payı -

Qurtaracaq, bir gün özün görərsən...

Göründüyü kimi, Hüseyn Əfəndi burada dağ çayını təşxisləndirib "dağların dəli oğlu" kimi təqdim edir, "ağ çayı" ifadəsi ilə isə şəffaf, ağ suyuna işarə ilə əslində dəliqanlı oğulun ürəyinin ağ - yəni saf olduğuna eyham vurur. Yəqin ki, bu, hirsli, qəzəbli adamların əksərən ürəklərinin təmiz olması düşüncəsinin bu misraya proyeksiyasıdır. Nə Məcnunsan, nə Kərəmsən, nə Qərib, Bu dağlarda Hüseyn qərib, sən qərib. Başı daşlı, axı sənə nə gəlib.

Atilasan qayalardan, öləsən...

Yazda aşıb-daşan, sellənən dağ çayının öz dəliqanlılığının güdazına getməsinə bədii izah verən şair el dili ilə "başı daşlı" ifadəsilə üz tutub deyir ki, axı sənə nə gəlib ki, axı sənə nə düşüb ki, dəlisovluq elədin, coşğun sel kimi qayanın başından özünü atıb, həlak elədin. Yəni dağ çayının ömrü onun dağın başından enib düzə çatana qədərdir. Əslində bu, bir təbii sonluqdur, lakin şair bu təbiət hadisəsinə ictimai dəyər prizmasından yanaşmaqla həm şeirə, həm də fikrinə bədii sonluq vurmuşdur.

Dağ çayına müraciət əsasında yazdığı şeirin nümunəsində Hüseyn Əfəndinin təbiətə poetik yanaşmasının bariz təcəssümünü görürük. Biz burada təbiət hadisələrinin sosial aləmə poetik transformasiyasını, təbii və ictimai amillərə poetik-bədii baxışlar fonunda vəhdətdə yanaşmanı izləyirik. "Dağ çayı" şeiri Hüseyn Əfəndinin poetik istedadının bədii güzgüsüdür.

(Davamı var)